

De gier en het gif

Afrikaanse gieren worden massaal vergiftigd of uit bijgeloof gedood. Experts zijn bezorgd. „Als het zo doorgaat, heeft Afrika over een generatie vrijwel geen gieren meer.”

“
Boeren zijn deze vogels vaak juist dankbaar omdat zij alles opruimen

lige plek om te eten. Daarnaast voelen gieren zich hier zo prettig, dat ze hier nu ook hun nesten bouwen. Voor wetenschappers is het een goede plek om gieren te kunnen bestuderen.” Naast diclofenac vormt vergiftiging door boeren en stropers een bedreiging voor gieren in Afrika. „Sommige boeren vergiften karkassen van dode schapen ter bestrijding van roofdieren, waaronder cheetah's”, stelt Ehlers. Ze legt uit dat de nationale parken in Botswana niet hermetisch zijn afgesloten zoals bijvoorbeeld in Zuid-Afrika. „Er zijn hier dan ook regelmatig wat conflicten tussen beesten en mensen, met name als het gaat om de bescherming van vee.”

Op 270 kilometer ten zuidoosten van Thakadu, net buiten het stoffige Kalahari-dorpje Kang, tuurt gierenexpert Beckie Garbett uit het raam van haar terreinwagen. Vlak boven haar cirkelt een vijftal silhouetten. Namens Raptors Botswana, een organisatie die zich richt op de bescherming van roofvogels, doet Garbett al jaren onderzoek naar het gedrag, bewegingen en vliegpatronen van deze aasvogels. De nadruk ligt op de oorgier. Met 5.700 vogels wereldwijd, is het één van de meest zeldzame giersoorten. Garbett weet van het vergiftigingsprobleem. Niet boeren, maar stropers zijn volgens haar de grootste boosdoeners. „Met boeren valt over het algemeen goed te praten”, vertelt Garbett. „Boeren zijn deze vogels over het algemeen juist dankbaar omdat zij alles opruimen en hiermee de uitbraak van voor vee en mensen gevaarlijke ziektes helpen voorkomen. Veel boeren zijn daarom best bereid om onze adviezen op te volgen zodat ze niet langer met gif in de weer hoeven. Het's

overigens mee. In Zuid-Afrika en in het westen van het continent zijn traditionele helers een veel groter probleem”, vertelt ze. Dat betekent niet dat gieren in Botswana, waar diclofenac is verboden en waar traditionele genezers geen bedreiging vormen, veilig zijn. „Sommige gieren zoals de oorgier kunnen per dag een afstand van 800 kilometer afleggen en zich buiten de Botswaanse grenzen begeven. Daar zijn deze bedreigingen wel van toepassing.” Garbett hoopt met haar onderzoek voor Raptors Botswana haar steentje bij te dragen aan een oplossing. Haar veldwerk bestaat vooral uit het vangen van gieren met behulp van lokaas en een net. Van een gevangen vogel wordt een veer en bloed afgenomen, dat later wordt getest op allerlei zware metalen. Voordat het beest wordt vrijgelaten, krijgt het een vleugelmerk. „Sommige gieren, met name van bedreigde soorten zoals de oorgier, krijgen een zendertje zo groot als een kleine mobiele telefoon”, aldus Glynn Maude, oprichter van Raptors Botswana. „Dat apparaat laat ons om de twee uur weten waar de gier zich bevindt. Deze informatie is belangrijk. Hoe meer we te weten komen over gieren, hoe beter.” Garbett legt uit dat vergiftiging haar onderzoek al een paar keer heeft getroffen. „Wij zijn 3 van de 14 gieren met een zendertje op die manier kwijtgeraakt. Wanneer de zender een paar dagen niet beweegt, dan weet je dat het foute boel is.”

reageren?
spectrum@depersdienst.nl

Gieren in het Thakadu-reservaat in West-Botswana. foto's Miriam Mannak

eens in de zoveel tijd koeienkarkassen voorgeschoteld. Deze worden geleverd door een lokale veeboer en zijn vrij van lood, gif en chemicaliën. „Hoewel gieren erg sterk zijn en in staat zijn om hondsfolheid en miltevuur af te breken, zijn ze enorm gevoelig voor een hele reeks stoffen die door boeren worden gebruikt”, vertelt Ehlers. Te denken valt aan diclofenac. Deze ontstekingsremmer, die veelvuldig wordt toegepast in de veearts, heeft in India in de jaren negentig een ravage aangericht. Ehlers: „In India vlogen begin jaren negentig ongeveer 60 miljoen gieren rond. Tien jaar later was het aantal gedaald tot minder dan 40.000.” Hoewel de Indiase overheid en de boeren zich bewust waren van de massale giersterfte, viel het kwartje pas in 2003 na onderzoek door een team internationale wetenschappers. Drie jaar later werd de productie van diclofenac in India verboden, gevolgd door buurlanden zoals Nepal en Pakistan. Pas later bleek dat de gierensterfte had geleid tot 47.000 extra doden als gevolg van hondsfolheid en andere ziekten. De Indiase econoom Anil Markandya schat de kosten van de gierensterfte op 34 miljard dollar. „Hoewel het geneesmiddel in Botswana voor dierlijk gebruik verboden is, wordt het hier en daar toegepast”, aldus Ehlers. „Maar niet door de boer die ons eens in de zoveel tijd karkassen levert.” Dan staat de auto stil. De lucht is doortrokken van de stank van rottend vlees. Tussen de bomen en het struikgewas liggen tientallen runderkadavers, allemaal in verschillende staat van ontbinding. Een tiental gieren doet zich te goeden aan de overblijfselen van een wit-bruin rund. Met hun vlijmscherpe snauwen scheuren ze de taai huid open. Intussen houdt een groepje soortgenoten de situatie vanuit een boom goed in de gaten. „Ja, het lijkt hier soms net een oorlogsgebied”, zegt Ehlers. „Dit is niet voor iedereen. Voor de gieren en de onderzoekers is ons gierenrestaurant echter belangrijk. Het biedt de vogels een vei-

“
Stropers worden liever niet gestoord, daarom vergiften ze de karkassen

door Miriam Mannak

Het is overweldigend heet in Thakadu, een wildreservaat in West-Botswana. Zelfs de krekels lijken last te hebben van de zinderende hitte. Het normaliter overvloedige insecten-orkest speelt een toontje lager. Terwijl twee steenbokken zich verschuilen in het struikgewas, ploegt de Landcruiser moeiteloos door het mulle okerkleurige zand. „Kijk, daar zijn ze”, zegt Hanri Ehlers terwijl ze uit haar raam wijst. Honderden meters boven de grond cirkelt een dozijn gieren in slow motion door de blauwe lucht. „Dat zijn witruggieren. Zij komen als eerste af op het aas, gevolgd door de oorgieren. Die zijn veel schuwer en eten daarom vaak als laatste.” Ehlers, geboren en getogen in Zuid-Afrika, is één van de oprichters van Kanabo Conservation Link (KCL). Sinds twee jaar ondersteunt deze organisatie natuurprojecten in Zuid-Afrika, Namibië en Botswana. Ook onderzoekers en wetenschappers kunnen bij KCL aankloppen voor hulp. Het doel is de kwaliteit van onderzoek op het gebied van natuurbehoud te verbeteren en het bewustzijn omtrent de bescherming van de flora en fauna in zuidelijk Afrika te vergroten. Uiteindelijk wil KCL het overheidsbeleid beïnvloeden ten behoeve van verantwoord natuurbehoud. Volgens een groep natuurorganisaties, waaronder Raptors Botswana, is de gierenstand in heel Afrika de afgelopen drie decennia gekelderd. Zo ligt de stand van sommige West-Afrikaanse soorten 97 procent lager dan in de jaren tachtig. Ook het aantal zuidelijk Afrikaanse gieren is fors gedaald, met 50 tot 60 procent. Eén van de KCL-initiatieven is een zogenaamd gieren-restaurant. Op een open plek in het Thakadu-reservaat, op een steenworp afstand van het Kanabo-onderzoekskamp, krijgen gieren

standplaats Moskou
Joost Bosman

Racisme

Ooit las ik in een reisgids over Oezbekistan dat je met Centraal-Aziaten vooral niet moet drinken. 'Want die zijn nog erger dan Russen, ze houden nooit meer op', luidde ongeveer de waarschuwing. De meest dronken man die ik ooit zag, was inderdaad een Kirgiz. Hij wilde me voortdurend een zoen op het voorhoofd drukken en omhelzen. Letterlijk scheef van de drank waggelde hij de tent uit.

Op zich is dat vreemd, want inwoners van de voormalige Sovjetrepublieken Oezbekistan, Tadzjikistan, Kirgizië, Kazachstan en Toerkmenistan belijden van oudsher de islam en ze zouden dus eigenlijk geen alcohol mogen drinken. Maar na zeventig jaar communisme waren ze hun geloofswortels aardig vergeten; de Russen hadden hen geleerd te zuipen als dragonders. Onlangs presenteerde het dagelijks Russische tv-programma 'Leef gezond' een gezellig thema: oudejaarsavond. Een van de besproken onderwerpen was: met wie moet je niet drinken met Oud en Nieuw? Presentatrice Jelena Malysjeva, een kokette, wat truttige dame die de wereld als één grote kleuterschool beschouwt, haalde een jongeman uit het publiek, Sjoekrat geheten. Je raadt het al, Sjoekrat kwam uit Oezbekistan. Maar

hij woonde al jaren in Moskou en was uitstekend geïntegreerd. Nadat de jonge Oezbeek lachend had geantwoord dat hij liever niet zou drinken met politieagenten en mensen van de immigratiedienst, hield Malysjeva het publiek snel het juiste antwoord voor op de vraag: „Je moet niet drinken met mensen van het mongoloïde ras”, zei ze plechtig en met nadruk. Om daar op een debilerend toontje aan toe te voegen: „Weet je wie dat zijn, Sjoekrat?”

Sjoekrat grinnikte wat ongemakkelijk en antwoordde gevat: „Ja, die liggen vrij dicht bij ons.” Voor de mensen die het nu nog niet wisten, kwam er een aantal portretten voorbij van Chinezen, Japanners en Koreanen. Tot mijn verbijstering maakte Malysjeva ook nog even het spleetooogbaar voor de camera. „Dit heeft helemaal niets met racisme te maken”, sprak ze vervolgens zelfverzekerd. „Het is allemaal fysiologie. Mongoloïden hebben een gen waardoor ze slechter tegen alcohol kunnen.”

Een 'arts' kwam haar stelling bevestigen met twee leervormige bakjes. Erin zat een zwarte vloeistof. Knuffel-Oezbeek Sjoekrat, die er met zijn rode kerstmutsje meelijwekkend onnozel uitzag, en de medicus vulden allebei hun bakje met wodka. De vloeistof bij Sjoekrat (de 'Mongool') bleef gitzwart, bij de arts (de 'Slavische' broeder) kleurde ze mooi helder. Experiment gedaan, stelling bewezen. „En dus de eerste mensen met wie je nooit moet drinken op oudejaarsavond zijn de vertegenwoordigers van het Mongoloïde ras. Het is slecht voor hen”, legde juf Malysjeva het er nog eens dik bovenop. Sjoekrat stond er ongemakkelijk bij te kijken en je zag hem denken: „Hoe ben ik ooit in deze kolder terechtgekomen?” En om een en ander recht te zetten: Russen sterven vaker en jonger aan de drank dan de gemiddelde Japanner of Koreaan.

buitenland

Beckie Garbett neemt gieren monsters af voor Raptors Botswana.

